

Dialogisk visitation

Opfølgning på inklusionseftersynet



INDHOLD

Dialogisk visitation

1	Indledning	4
----------	-------------------	----------

2	Erfaringer med dialogisk visitation	5
2.1	Inklusionseftersynets anbefalinger	6
2.2	Systematisk inddragelse af elevernes perspektiver	7
2.3	Forældreinddragelse i visitationsmøder	17
2.4	PPR's rolle i det forebyggende arbejde på skolerne	19

1 Indledning

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har gennemført en erfaringsopsamling på satspuljeinitiativet *Opfølgning på inklusionseftersynet* for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK). Erfaringsopsamlingen har fokus på, hvordan skoler og kommuner arbejder med at skabe lokal praksisudvikling i relation til tre temaer: Dialogisk visitation, samarbejde mellem almen- og specialområdet og systematisk feedback.

Denne rapport sætter fokus på, hvordan tre kommuner/skoler har arbejdet med en ambition om at gøre visitationsprocesser mere dialogiske. Rapporten bygger på interview med følgende skoler og kommuner:

- Øster Farimagsgades Skole i Københavns Kommune: Interview med ledelse, interne og eksterne ressourcepersoner samt elever
- Thisted Kommune: Interview med en skolechef og en skoleleder
- Frederikssund Kommune: Interview med en skoleleder og en PPR-psykolog.

Interviewene blev gennemført i august 2020.

Ved siden af rapporten er der udarbejdet en podcast fra Øster Farimagsgades Skole og et inspirationsmateriale, som formidler erfaringer fra Thisted Kommune. Materialerne kan ses på emu.dk. Den samlede rapport kan ligeledes findes på emu.dk.

2 Erfaringer med dialogisk visitation

Dialogisk visitation handler om at inddrage de aktører, som skal iværksætte konkrete indsatser, når der er bekymring for en elevs trivsel - herunder lærere, pædagoger, eleven selv og dennes forældre. Inklusionseftersynet satte fokus på en række udfordringer i visitationsprocesserne. En af udfordringerne handler netop om, at visitationen ikke i tilstrækkelig grad baserer sig på dialog med lærere, pædagoger, forældre og elever.

I dette kapitel sættes fokus på, hvordan tre kommuner/skoler har arbejdet med en ambition om at gøre visitationsprocesser mere dialogiske. På Øster Farimagsgades Skole i Københavns Kommune, har man arbejdet med systematisk inddragelse af elevernes perspektiver i den indsats, som de kalder *Barnets Stemme*. De to øvrige eksempler som præsenteres i dette kapitel omhandler henholdsvis forældreinddragelse i visitationsmøder (Thisted Kommune) og muligheder for skabe overblik over og udvikle nye metoder i det forebyggende arbejde forud for en eventuel visitation (Frederikssund Kommune).

Erfaringer fra de tre kommuner/skoler

Barnets Stemme

Øster Farimagsgade Skole arbejder med indsatsen *Barnets Stemme*. *Barnets Stemme* er en systematisk tilgang, der med afsæt i et ressourceorienteret børnesyn, fastlægger nogle bestemte skridt, som lærere, pædagoger, ressourcepersoner og skoleledere følger, når der opstår bekymringer for en elev. Det centrale i indsatsen er, at barnets perspektiv inddrages konsekvent i det pædagogiske arbejde og i det tværfaglige samarbejde om barnet. Elevernes perspektiver omsættes i indsatser i undervisningen, som kan skabe nye muligheder for deltagelse og læring for eleverne.

Ledelse, interne og eksterne ressourcepersoner vurderer, at *Barnets Stemme* bidrager til forebyggelse og gør det muligt at undgå segregering af elever til specialtilbud. De interviewede elever giver udtryk for, at de oplever, at de voksne lytter til dem, viser interesse for deres trivsel og finder løsninger, så de får det bedre i skolen. Eleverne fortæller, at det kan være svært at deltage i møder med mange voksne, men de giver udtryk for, at de sætter pris på, at beslutninger ikke træffes 'bag om ryggen på dem'.

Skolens erfaringer peger på, at det centrale er at lytte til børnene og til deres behov, for derefter at ændre skolens praksis, så den i højere grad svarer til børnenes behov. *Barnets Stemme* skal dermed ses som en anledning til at udvikle muligheder for læring og trivsel for alle eleverne. Hvis dette arbejde skal lykkes, også på andre skoler og i andre kommuner, så

kræver det, at ledelsen insisterer på, at arbejdet skal gennemføres systematisk, og at forvaltningen skaber mulighed for, at det tætte tværprofessionelle samarbejde reelt kan gennemføres.

Forældreinddragelse i visitationsmøder

Thisted Kommune har skabt mulighed for, at forældre kan deltage i visitationsmøder. Hvis visitationsudvalget vurderer, at det er uklart, hvilket tilbud eleven har behov for, inviteres forældrene til visitationsmødet med det formål at inddrage forældrenes perspektiver på barnets behov. På mødet bliver forældrene stillet en række spørgsmål, som skal give udvalget et nuanceret billede af barnets liv i og uden for skolen. De foreløbige erfaringer i kommunen tyder på, at forældrenes viden om barnet kan være med til at kvalificere de beslutninger, der træffes på visitationsmøderne.

PPR's rolle i det forebyggende arbejde på skolerne

Frederikssund Kommune har blandt andet arbejdet med at bringe PPR tættere på praksis i de forebyggende indsatser. En af kommunens PPR-psykologer er som led i deltagelsen i netværks- og rådgivningsforløbet blevet opkvalificeret i anvendelse af Marte Meo-inspireret videoanalyse.¹ Videoanalyse er blevet anvendt som tilgang i et konkret forløb, og psykologen vurderer, at denne tilgang har øget lærernes forståelse af elevernes reaktioner og sat fokus på, hvilke muligheder lærerne har for at ændre deres praksis til gavn for elevernes læring og trivsel. Videoanalyse er efterfølgende blevet drøftet i psykologgruppen i PPR med henblik på videndeling og fælles refleksion.

2.1 Inklusionseftersynets anbefalinger

Inklusionseftersynet peger på en række udfordringer i de visitationsprocesser, som finder sted, når en elev henvises til specialundervisning enten inden for skolens rammer eller i et eksternt specialtilbud.

En af disse udfordringer handler om, at visitationsprocesserne ikke i tilstrækkelig grad baserer sig på dialog med de lærere, pædagoger eller PPR-medarbejdere (Pædagogisk Psykologisk Rådgivning), som skal iværksætte konkrete indsatser.² En anden udfordring handler om manglende inddragelse af børneperspektivet. Ekspertgruppen peger på, at der er for lidt opmærksomhed på, at eleverne ofte selv er de nærmeste til at se både problemer og løsninger. Den manglende inddragelse betyder, at vigtig viden om, hvad der for eksempel motiverer eleven, går tabt eller ikke får betydning.³ Og endelig identificeres en række udfordringer i forbindelse med forældresamarbejdet, hvor der ikke i tilstrækkelig grad tages højde for, at forældrene har forskellige forudsætninger og behov, og at forældre til elever med særlige behov kan være en særlig sårbar gruppe.⁴

1 Marte Meo er en metode til observation, analyse og vurdering af kommunikations- og samspilssituationer. Gennem analyse af videooptagelser af almindelige hverdagssituationer afdækkes muligheder for udviklingsstøttende kommunikation. Metoden anvendes i forhold til mange typer af samspil, eksempelvis mellem forældre og børn og mellem pædagoger/lærere og børn.

2 Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. (2016). *Af rapportering af inklusionseftersynet – Den samlede af rapportering*, s. 136.

3 Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. (2016). *Af rapportering af inklusionseftersynet – Den samlede af rapportering*, s. 127.

4 Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. (2016). *Af rapportering af inklusionseftersynet – Den samlede af rapportering*, s. 126.

Ekspertgruppen anbefaler på den baggrund følgende:



Mange gange er inddragelse af elevernes perspektiv på deres egen situation fraværende. Mange elever har konkrete ønsker til deres situation, til hvilke fællesskaber, de gerne vil være en del af, og hvilke kammerater, de skal omgive sig med. Det kan dog være svært at få sat ord på disse ønsker og forventninger. Derfor skal det pædagogiske personales nysgerrighed styrkes i forhold til den enkelte elev.⁵

Ekspertgruppen foreslår også, at kommunalbestyrelserne i et samarbejde med skolerne skaber mulighed for, at eleverne deltager i visitationsprocessen og i iværksættelse af indsatser og/eller at deres perspektiv inddrages gennem voksne med god kontakt til eleven.⁶

2.1.1 Netværkets fokus

Begrebet dialogisk visitation forstås i netværket som dækkende for den proces, der bevæger sig fra en bekymring for en elev til et eventuelt visitationsmøde og en beslutning om elevens fortsatte skolegang i en almenklasse eller et specialtilbud. De kommuner, der har deltaget i netværksforløbet, har valgt at fokusere på forskellige led i visitationsprocessen, dog med den fælles ambition at skabe rammer for en mere dialogisk tilgang. Mens nogle kommuner primært har fokuseret på den proces, der går forud for visitationen, har andre fokuseret på at skabe bedre mulighed for dialog under visitationen i forbindelse med afholdelse af visitationsmøder.

I de følgende afsnit fokuseres på, hvordan tre kommuner/skoler har arbejdet med ovenstående ambition. Vi går mest i dybden med det første eksempel, dvs. arbejdet med *Barnets Stemme* på Øster Farimagsgades Skole, som primært (men ikke alene) vedrører den proces, der går forud for en egentlig visitation. De to øvrige eksempler har ligeledes fokuseret på dialogisk visitation som led i deres deltagelse i rådgivnings- og netværksforløbet. De har dog igangsat andre typer af indsatser, henholdsvis forældreinddragelse i visitationsmøder (Thisted Kommune) og muligheder for skabe overblik over og udvikle nye metoder i det forebyggende arbejde forud for en eventuel visitation (Frederikssund Kommune).

2.2 Systematisk inddragelse af elevernes perspektiver

Om indsatsen på Øster Farimagsgades Skole

Øster Farimagsgades Skole er beliggende i Københavns Kommune i området Indre by-Østerbro og har ca. 800 elever. Skolen har siden 2014 arbejdet med at udvikle indsatsen *Barnets Stemme* med inspiration fra Skotland. Kort fortalt er formålet med *Barnets Stemme* at støtte det enkelte barns trivsel og faglige udvikling ved at arbejde forebyggende med pædagogiske

5 Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. (2016). *Af rapportering af inklusionseftersynet – Den samlede af rapportering*, s. 162.

6 Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. (2016). *Af rapportering af inklusionseftersynet – Den samlede af rapportering*, s. 163.

indsatser i et samarbejde med barnet og forældrene. *Barnets Stemme* vedrører de indsatser, der ligger forud for en eventuel visitationsproces.⁷

Udviklingen af indsatsen på Øster Farimagsgades Skole er sket i et samarbejde med Faglig Støttefunktion (PPR)⁸ i område Indre by-Østerbro. *Barnets Stemme* er siden blevet udbredt til en række andre skoler i Københavns Kommune, primært i området Indre by-Østerbro. Som led i netværks- og rådgivningsforløbet har læringskonsulenterne understøttet tre andre skoler i området Indre by-Østerbro i at implementere og arbejde systematisk med dialogisk visitation med inspiration fra *Barnets Stemme*. Her sættes fokus på Øster Farimagsgades Skole, da denne skole har flest erfaringer med indsatsen.

2.2.1 *Barnets Stemme* er et ressourceorienteret børnesyn og en systematik i arbejdet med inkluderende læringsmiljøer

På Øster Farimagsgades Skole betragtes *Barnets Stemme* både som et børnesyn og som en systematisk tilgang i det forebyggende arbejde. *Barnets Stemme* indebærer et børnesyn, som handler om børns ret til inddragelse og deltagelse, og kan ses i forlængelse af FN's Børnekonvention. Det centrale er her, at barnet ikke bare bliver hørt, men at der også, som det formuleres i nedenstående citat, bliver handlet ud fra barnets perspektiv:



Det bygger på hele FN's Børnekonvention, så at blive set og hørt. Men ikke bare set og hørt, at der også bliver handlet, og at børns perspektiver ses som jævnbyrdige med både psykologers, læreres og forældres.

Intern ressourceperson

Barnets Stemme er også en systematisk tilgang, som fastlægger nogle bestemte trin som lærere, pædagoger, ressourcepersoner og skoleledere følger, når der opstår bekymringer for en elev. *Barnets Stemme* sætter fokus på at inddrage elever og forældre, sundhedsplejerske, psykolog, pædagoger, lærere m.fl. på et meget tidligt tidspunkt, når der opstår en bekymring. Ledelse og ressourcepersoner lægger vægt på, at en af styrkerne i *Barnets Stemme* er, at der skabes en klar struktur i arbejdet. En ledelsesrepræsentant formulerer det således:



Hvis ikke der er en struktur, så kan det her ikke lade sig gøre, fordi så bliver det ikke en anerkende tilgang over for barnet og forældrene. Du kan ikke sige, du har det, medmindre du gør det. Altså, der skal være en overensstemmelse mellem det, du gør, og det du siger.

Skoleledelsesrepræsentant

Det centrale i indsatsen er altså, at der opbygges en systematik, hvor inddragelse af barnets perspektiv konsekvent finder sted i det pædagogiske arbejde og i det tværfaglige samarbejde om barnet. Der skabes et forpligtende samarbejde mellem skolen og de eksterne ressourcepersoner, dvs. primært sundhedsplejerske, skolepsykolog, tale-hørepedagog og skolesocialrådgiver.

⁷ Der er produceret en podcast om *Barnets Stemme*, som kan høres her: <https://emu.dk/grundskole/podcast/veje-til-inklusion>. Der findes yderligere materiale om *Barnets Stemme* her: <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/born-med-funktionsnedsaetelser/inspirationsmateriale-en-hel-familie/inspirationsmateriale-en-hel-familie-1/tidlige-og-forebyggende-indsatser/barnets-stemme-1>.

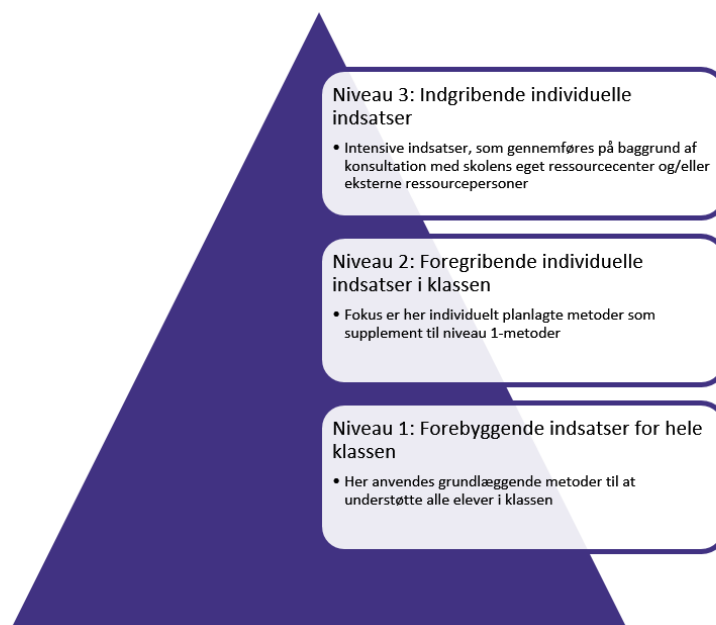
⁸ I Københavns Kommune anvendes begrebet *Faglig Støttefunktion* i stedet for PPR.

Tre niveauer i skolens arbejde med inkluderende læringsmiljøer

Arbejdet med *Barnets Stemme* er en central del af skolens arbejde med inkluderende læringsmiljøer. Skolens tilgang er inspireret af en model, der indebærer, at indsatser gennemføres på tre forskellige niveauer.⁹ De tre niveauer er kan ses i figur 2.1:

FIGUR 2.1

Indsatser på tre niveauer



Kilde: Udarbejdet af EVA på baggrund af interview på skolen.

Skoleledelsen forklarer, at det enkelte klasseteam har til opgave at identificere de elever, der har faglige, sociale eller personlige udfordringer, og som har behov for foregribende indsatser på niveau 2. De foregribende indsatser gennemføres så vidt muligt i klasserne. For en gruppe elever er det ikke tilstrækkeligt med indsatser på niveau 2. De har behov for indsatser på niveau 3. Målet er, at elever, der modtager indgribende indsatser på niveau 3, skal bevæge sig tilbage på niveau 1, hvis det overhovedet er muligt. Skolen vurderer, at bevægelsen tilbage til niveau 1 er nemmere for eleverne, når indsatserne på niveau 2 og 3 sker i almenundervisningen eller i tæt tilknytning til almenundervisningen, fordi eleverne bevarer en tilknytning til deres klasser.

Barnets Stemme vedrører alle tre niveauer. Når der opstår en bekymring blandt lærere og pædagoger, eller en forælder henvender sig med en bekymring, så gennemføres der et interview med barnet for at få dets eget perspektiv med i overvejelserne. Undervejs i et forløb gennemføres en række børneinterview, så eleven hele tiden er inddraget, når der igangsættes nye indsatser. I næste afsnit skitseres processen fra bekymring til afholdelse af handleplansmøde.

⁹ Skolen er inspireret af tilgangen Multi-Tiered System of Support (MTSS), som anvender denne opdeling i tre niveauer. Læs evt. mere om denne tilgang her: <https://emu.dk/grundskole/undervisningsmiljoe/inkluderende-laeringsfaellesskaber/skolen-i-florida-hvor>.

Processen fra bekymring til handleplansmøde

Et forløb starter med, at en eller flere voksne oplever, at der er en konkret udfordring eller bekymring for en elev. Det vil typisk være nogle situationer, hvor lærere og pædagoger oplever, at der er nogle handlinger hos barnet, som ikke er forventet adfærd. De drøfter derefter i teamet, om andre deler deres oplevelser, dvs. om der er en fælles bekymring, og om det er en enkeltstående episode. Hvis man vælger at gå videre med den indledende bekymring, er næste skridt at tage en samtale med barnets forældre og dernæst gennemføre et børneinterview.

Teamet mødes derefter og analyserer problemstillingen ud fra otte trivselsindikatorer¹⁰, som kaldes trivselshjulet og er et centralt redskab i arbejdet med *Barnets Stemme*. Når teamet har beskrevet problemstillingen ved hjælp af trivselshjulet, kan teamet henvende sig til skolens ressourcecenter. Hvis ressourcecenteret vurderer, at der primært er behov for en indsats i et enkelt fag, fx med fokus på didaktik eller elevens relationer til læreren, kan man dernæst igangsætte indsatsen i et samarbejde med lærere, pædagoger og forældre. Hvis problemstillingen er mere kompleks og går på tværs af fag, inviteres forældre og barn (eller én, der er talerør for børneperspektivet på baggrund af et børneinterview) til et handleplansmøde.

Børneinterview styrker relationer

I nogle tilfælde kan selve afholdelsen af børneinterviewet give gode resultater. Dels styrker det ofte relationen mellem voksne og elever, og dels kan eleven i nogle tilfælde pege på problemstillinger i undervisningen, som lærere og pædagoger med det samme kan gå i gang med at forandre. Hvis eleven fx siger: ”Jeg får altid skældud”, så kan teamet sætte konkrete handlinger i gang og reflektere over, hvorvidt teamet faktisk skælder meget ud på den pågældende elev. Skolens ressourcepersoner har erfaringer med, at både elever og voksne kan ændre adfærd og perspektiver på samværet bare ved at have afholdt et enkelt interview. I nogle tilfælde er det meget enkle løsninger, som lærere og pædagoger finder i samarbejde med eleven. Lærere og pædagoger vurderer, at børneinterviewene og elevernes oplevelse af at blive lyttet til i nogle tilfælde kan forebygge, at udfordringerne vokser i omfang. Skolens ressourcepersoner giver et konkret eksempel i boksen nedenfor:

Et eksempel på et børneinterview

En dreng i 1. klasse havde svært ved at koncentrere sig. Han kunne ikke komme i gang med opgaverne og flagrede meget rundt i timerne. Det var svært for lærere og pædagoger at komme i dialog med drengen.

Læreren afholdt et børneinterview på en gåtur med drengen, hvor de sammen ledte efter gode steder på skolen og tog billeder af dem. Læreren bad drengen forklare om de steder, han fotograferede, og på biblioteket fik læreren ahaoplevelse. Drengen sagde: ”Her kan jeg godt lide at sidde og lave opgaver.”

¹⁰ De otte trivselsindikatorer er inspireret af FN's Børnekonvention af 1989. Læs evt. mere her: <https://socialstyrelsen.dk/filer/tvaergaende/boern-med-funktionsnedsaettelser/en-hel-familie-filer/barnets-stemme-sadan-gor-de-i-kbh-kommune.pdf>

Derefter fik drengen mulighed for at løse opgaver på biblioteket sammen med en klassekammerat. Læreren fortæller: ”Vi prøvede det to gange, hvor de fik lov at sidde der, og så kunne det overføres til klassen. Så lige pludselig kunne drengen sidde og skrive og komme i gang med sine opgaver. Og hvorfor, det ved vi ikke, og det er også lige meget.”

Gennemførelse af handleplansmøder

I nogle tilfælde er det nødvendigt at afholde handleplansmøder. Det sker fx efter et længere forløb, hvor der har været afprøvet forskellige indsatser af teamet selv og med inddragelse af ressourcecentret. Der er dog også tilfælde, hvor der hurtigt indkaldes til et handleplansmøde. Skolens resourcepersoner vurderer, at det kan være en stor fordel at få det flerfaglige samarbejde om eleven sat i gang tidligt, fordi det kan være vigtigt at dele informationer med de andre samarbejdspartnere, som i nogle tilfælde kender familierne fra tidligere samarbejder. En vejleder fra skolens resourcecenter siger: ”Vi deler de her informationer flerfagligt så tidligt som muligt, så det ikke vokser til et stort brandslukningsarbejde, før man begynder at samarbejde.” De yngste elever deltager sjældent i de store handleplansmøder. Deres perspektiver bliver i stedet repræsenteret af en lærer eller pædagog, som umiddelbart inden mødet har afholdt et børneinterview

Handleplansmøder afholdes på faste dage, hvor alle kan deltage

Der afholdes handleplansmøder på skolen hver mandag om eftermiddagen. Ofte holdes der to handleplansmøder i træk. Alle interne og eksterne resourcepersoner (skolepsykolog, tale-høre-pædagog og skolesocialrådgiver) har en fast reservation/spærring i deres kalender hver mandag eftermiddag, så de har mulighed for at deltage. Lærernes forberedelsestid ligger på samme tidspunkt, så de også kan indkaldes. Der afsættes 50 min. til hvert møde.

En tydelig og transparent mødestruktur

Handleplansmøderne fungerer ifølge ledelse, interne og eksterne resourcepersoner som dialogiske møder, der fokuserer på forebyggelse og på at nå frem til konkrete handlinger, som kan sættes i gang med det samme. I møderne deltager elevens klasselærer, primærpædagogen fra fritidstilbuddet (klub eller fritidshjem), relevante interne vejledere på skolen, psykolog, sundhedsplejerske, skolesocialrådgiver, eleven, forældrene og skoleledelsesrepræsentanten. Der er altså ofte 12-13 deltagere i handleplansmøderne.

Mødet gennemføres med en klar struktur, som er opbygget ud fra metoden *Signs of Safety*.¹¹ Denne metode indebærer at der er fokus på tre spørgsmål:

- Hvad er vi bekymrede for?
- Hvad fungerer godt for barnet?
- Hvad skal der ske (ønsker og aftaler)?

¹¹ Læs mere om denne metode her: <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder/hvad-er-signs-of-safety>.

De tre spørgsmål er synlige undervejs på mødet, og på en tavle noterer en af deltagerne under hvert punkt, så alle kan følge med. Desuden tager en anden deltager undervejs referat, som vises på en skærm i lokalet og sendes til forældrene, når mødet afsluttes. På baggrund af mødet udvikles en handleplan med de konkrete mål, som de forskellige parter har formuleret i fællesskab.

De eksterne og interne ressourcepersoner vurderer, at møderne har karakter af samskabelse. De oplever, at beslutninger på mødet sker i dialog og med forståelse for hinandens perspektiver.

Supplerende mødefora

Handleplansmøderne står ikke alene. De suppleres med en række andre møder, som afholdes henholdsvis før og efter handleplansmøderne. De vigtigste er følgende:

Forberedelsesmøder med eksterne ressourcepersoner: Skoleledelsen holder møde med de eksterne samarbejdspartnere forud for handleplansmøderne. Her drøftes nye henvendelser fra lærer-team. Man gennemgår teamets beskrivelser af eleven i trivselshjulet og vurderer, om der er flere ting, man kan afprøve i teamet, eller om der skal indkaldes til et handleplansmøde.

Møde med forældre: Det er vigtigt, at forældrene er forberedte på, hvad der skal ske på handleplansmøderne. Derfor holder elevens klasselærer et møde med dem, hvor det forklares, hvad handleplansmødet går ud på, og hvordan det vil forløbe.

Børneinterview: I børneinterviewet drøfter læreren/pædagogen med eleven, hvad der skal ske på handleplansmødet, og forklarer, at der er tale om nogle voksne, som gerne vil være med til at finde på gode idéer til at hjælpe eleven med at få det bedre i skolen. Læreren/pædagogen drøfter med eleven, hvad vedkommende skal sige på mødet og aftaler også, om der er noget, som læreren og pædagogen ikke skal sige. På baggrund af alle børneinterview skriver lærere og pædagoger noter, som opbevares i sikre mapper. Hvis der er noget, som ikke må vises til bestemte personer, noteres det i dokumentet.

Børneplanlægningsmødet: Dette møde afholdes inden for en uge efter handleplansmødet med henblik på at formidle til eleven, hvad der er aftalt på handleplansmødet. På mødet deltager forældre, elev, skoleledelse og klasselærer/pædagog. Deltagerne har en åben dialog med eleven om de mål, som er sat, for at kunne vurdere om de er brugbare og kan gennemføres. Der tages et billede af det team, som eleven skal samarbejde med.

Løbende arbejds møder: Imellem handleplansmøderne, som afholdes hver tredje måned, afholdes der arbejds møder for en mindre gruppe af deltagere, som er involveret i det konkrete forløb. Ofte deltager eleven og forældrene i disse møder.

Det er meget forskelligt, hvor lang tid de enkelte forløb varer. Nogle kan afsluttes hurtigt, mens andre kan vare flere år og måske hele elevens skoletid. Der er elever på skolen, som er visiteret til specialpædagogisk støtte i almenklasserne. Øster Farimagsgades Skole har 15 elever i skole- eller BUF-flex-forløb.¹² I disse forløb anvender skolen de samme procedurer og den samme systematik, som fremgår af beskrivelsen af *Barnets Stemme*.

¹² I Københavns Kommunes BUF-flex- og Skole-flex-ordninger afsættes ressourcer til at støtte elever, som er i målgruppen for et specialiseret undervisningstilbud og evt. dagbehandling, men som vurderes at have gavn af at forblive i almenundervisningen med ekstra støtte.

2.2.2 Foreløbige erfaringer

I dette afsnit sætter vi fokus på de foreløbige erfaringer med arbejdet med *Barnets Stemme*. I og med at målet med arbejdet i høj grad er forebyggelse, er det ikke så enkelt at præcist pege på resultater. Ledelsen og de interne og eksterne ressourcepersoner mener dog at kunne se, at arbejdet på grund af det store fokus på forebyggelse rummer en mulighed for at kunne undgå segregering af elever. Denne vurdering præsenteres i det følgende afsnit.

Skaber muligheder for at undgå segregering

Ledelsesrepræsentanten og de interne og eksterne ressourcepersoner vurderer resultaterne af arbejdet med *Barnets Stemme* positivt. De vurderer, at særligt i komplekse forløb giver *Barnets Stemme* mulighed for at undgå segregering af elever til specialtilbud. De vurderer også, at *Barnets Stemme* giver mulighed for, at forældrene kan deltage ligeværdigt i samarbejdet, og at de får mulighed for at tage ansvar i processen.

Skolen har udarbejdet en systematisk opgørelse over elevernes bevægelser mellem de tre niveauer – forebyggende indsatser, foregribende indsatser og indgribende individuelle indsatser – som blev omtalt ovenfor. Opgørelsen rummer 112 elever, som skolen har udarbejdet handleplaner for de seneste tre-fire år. Skemaet gør det muligt at følge elevernes bevægelser. Skoleledelsen giver et eksempel på en elevs bevægelser mellem niveauerne:



Her kan vi se et af de her børn, som går i 2. klasse nu. I løbet af december måned, der leverede vi den første underretning og så den anden underretning. Vi har haft indsatser helt heroppe på niveau tre, men vi kan se i forhold til de indsatser, vi har, at vi er tilbage på vej imod niveau ét igen. Og sådan har vi de her bevægelser hele vejen, hvor vi har været oppe, men vi er på vej ned igen på niveau ét.

Skoleledelsesrepræsentant

Skolen kan altså konstatere, at en stor andel af de 112 elever er nede på niveau ét igen, hvor de deltager i klassens almindelige indsatser. Skolen vil også fremover anvende denne form for opgørelse af eleverne, fordi det vurderes, at det giver et godt overblik. Det vurderes også, at denne systematik kan bruges i de enkelte forløb, fordi det understreger målet om altid at få eleverne tilbage på niveau ét.

Eleverne oplever, at de bliver inddraget og lyttet til

I boksen på de næste sider er der fokus på elevernes perspektiver på og erfaringer med *Barnets Stemme*. Som det fremgår af boksen, giver de interviewede elever udtryk for, at de forstår *Barnets Stemme* som en tilgang, hvor de voksne taler med børnene, viser interesse for børnenes trivsel og finder løsninger, så børnene får det bedre i skolen. Eleverne oplever, at de eksempelvis får hjælp til at fortælle resten af klassen om de problemer, de slås med, og til at udvikle strategier, som kan hjælpe dem til at finde ro eller trække sig fra vanskelige situationer, fx i forbindelse med konflikter.

Eleverne fortæller, at de har deltaget i møder med de voksne. Det kan for nogle af eleverne være svært at deltage i møder med mange voksne, men de giver udtryk for, at det er godt at blive inddraget, og at de er glade for, at beslutninger ikke træffes ”bag om ryggen på dem”.

Elevernes perspektiver

Malou går i en klasse på mellemtrinnet. Hun fortæller, at hun kender begrebet *Barnets Stemme* og forstår det på følgende måde:

”Ja, jeg ved godt, hvad det betyder. Det betyder, at lærerne de prøver at tale med barnet, og så prøver de at se, hvordan det har det i skolen, og så kommer der nogle forskellige spørgsmål. Der er fx et spørgsmål, ’hvordan har du det derhjemme?’, eller ’passer nogen godt på dig i frikvartererne?’ og sådan noget. Så lærerne kan prøve at lære barnet bedre at kende.”

Malou fortæller, at hun har haft flere af den slags samtaler med sine lærere. Hun har fx haft nogle problemer med at skrive, og så hjalp lærerne hende med at få et it-hjælpemiddel. Malou har også haft samtaler med lærerne, fordi hun i en periode havde stemmer i sit hoved. Malou fortæller, at hun kom til at slå nogle af klassekammeraterne, fordi hun var helt forvirret i hovedet. Malou talte med lærerne om stemmerne, og de hjalp hende med at forklare det til de andre børn:

”Det blev faktisk bedre, fordi jeg fik lov til at sige til klassen, at jeg har noget med stemmerne, og så forstod de bedre, at ’nå, hun gjorde det dér, og hun gjorde dét’. Så nu har de sagt: ’Nå, er det dine stemmer? Skal vi lade dig være lidt alene?’ Jeg synes nogen gange, det hjælper mig. Hvis stemmerne taler til mig, så har jeg brug for at være lidt alene, eller jeg har brug for trøst. Ja, hvis jeg er vildt vred, så har jeg brug for lige at være lidt alene eller sådan noget.”

Både Malous lærere og Malou fik hjælp af en psykolog. Malou fortæller:

”Hun [psykologen] skal prøve at hjælpe mig med at holde mig væk fra de dér stemmer. Ja, hun skal prøve at hjælpe mig med, ’du skal bare koncentrere dig, du skal ignorere de dér stemmer’ og sådan. Hun stillede mig også nogle spørgsmål, og der var også nogle ting, jeg skulle skrive ned, og så kunne hun se, hvordan jeg skriver, og hvordan jeg har det, imens jeg koncentrerer mig rigtig godt.”

Malou fortæller, at hun også har været med til møder, hvor der var flere voksne til stede (handleplansmøder). Hun var lidt generet i starten og havde lidt svært ved at udtale ordene, men så fik hun det bedre og var ikke ligeså generet. Malou synes, det er godt, at de voksne prøver at lytte til børnene:

”Jeg synes, det er meget godt, at de prøver at høre: ’Jamen, hvordan har du det i skolen?’ eller sådan. Det føles rigtig godt, at der er nogen, der passer på en inde i skolen, hvis der er noget, du har brug for hjælp med.”

Malou fortæller, at hendes forældre også har været med til møderne, og det er hun glad for. Så kan de nemlig også bedre hjælpe hende, når der er noget, der er svært i skolen.

Mads har for nylig skiftet til en ny klasse på mellemtrinnet. Mads fortæller, at han skiftede klasse, fordi han blev drillet i sin forrige klasse. Han savner stadig sin forrige klasse, men han synes også, at det er rart, at der ikke er nogen, der driller i den nye klasse. Mads fortæller, at han havde nogle samtaler med sine lærere, da han gik i sin forrige klasse. De snakkede om, hvordan han havde det i klassen og derhjemme, og hvordan han havde det med vennerne. Mads er glad for samtalerne og fortæller:

”Det er lidt rart, at man har fået snakket om det, så man ikke bare går med det inde i sig selv, hvis der nu er et eller andet derhjemme, der er lidt svært at snakke om med nogle af vennerne. Jeg synes, det er meget rart, og man kan snakke med dem om det. Og fx hvis nu der er

nogle, der har drillet mig eller et eller andet, eller nogle andre for den sags skyld, så at man kan sige det til dem, og så de sagde det videre og sagde, at det er ikke okay eller et eller andet. Det synes jeg er meget rart, at man har nogle samtaler. Eller hvis man har det lidt svært derhjemme.”

Mads fortæller, at han har haft mange samtaler med lærerne gennem sin skoletid, både om skolen og om dét derhjemme.

Nogen gange taler Mads også med lærerne om, hvordan han bedst kan koncentrere sig i timerne. Han vil fx gerne høre musik for at få ro i hovedet. Mads fortæller, at han er glad for sine lærere:

”De er ret gode til at se, hvis man er ked af det, synes jeg. Nogle gange spørger de jo også, ’vil du gerne lige snakke med mig?’, eller man kan selv spørge dem. Så jeg synes, det er meget rart, fordi så siger de: ’Ja, kan vi gøre det til frokost, eller kan vi lige gøre det inden frikvartret?’ eller sådan noget. Også da jeg skulle fortælle min lærer om min fars problemer, og at jeg gerne også ville sige det til min klasse, så var det, at jeg spurgte hende, og så sagde hun ja, så lukkede vi bare lige døren, og så snakkede vi sammen om det. Så det var meget rart.”

Mads fortæller, at han er blevet glad for den nye klasse og forklarer om årsagen:

”Fordi der driller de mig ikke rigtig, og så er det jo bare, at jeg kan være mig selv på en eller anden måde. Og bare være med i timen, uden at jeg er ked af det, fordi jeg er ikke så ked af det mere.”

Nikolaj går i en udskolingsklasse. Han skiftede til Øster Farimagsgades Skole i 5. klasse og fortæller, at han er glad for skolen, for lærerne og for sin klasse. Nikolaj har deltaget i mange børneinterview og i handleplansmøder, siden han startede på skolen. Han fortæller om de problemer, som han har oplevet tidligere: ”Jeg kom meget i konflikt tidligere. Jeg har været meget vred, stor aggression. Jeg kom lidt i slåskampe og sådan noget.” Nikolaj fortæller, at han har lært nogle måder at håndtere konflikter på, og han synes ikke, han har så mange konflikter mere. I starten når der var konflikter, løb Nikolaj væk fra skolen, men sammen med lærerne fandt han gradvist ud af, hvordan han kunne klare at være i svære situationer.

Nikolaj fortæller, at han også har fået det bedre derhjemme: ”Jeg har fået det bedre med min far. Min far og jeg har det rigtig godt nu. Der var engang, hvor vi havde konflikter hele tiden. Det har vi ikke nu.”

En af årsagerne til at Nikolaj har fået det bedre, er at han fået nye interesser. Nikolaj fortæller: ”Jeg har fået nye interesser, der hvor vi skulle være hjemme, og da jeg kom i skole igen var jeg mere rolig. Jeg lyttede til musik, og det gav mere ro.”

Nikolaj synes det er en god idé, at børn kan deltage i handleplansmøderne: ”Det synes jeg er godt, så alt ikke bare foregår bag ens ryg, at man ikke bare aftaler en masse ting om, hvad barnet skal, og ja, at man inddrager barnet, så man føler man bliver hørt.” Nikolaj synes, han er blevet lyttet til og siger: ”Jeg synes, det fungerer. Det er vigtigt med sådan et møde, hvor alle kan samles, og så kan man tale om alle de ting, og hvordan det går.”

På den gamle skole var Nikolaj ikke med til møderne, og det synes han ikke var rart: ”Det er underligt, når nogen taler om én. Eller træffer beslutninger om én, hvor man ikke engang selv er med, når det er én selv, der er hovedemnet.”

Forankret i organisationen

Skoleledelsen og skolens interne ressourcepersoner vurderer, at *Barnets Stemme* er fuldt implementeret på skolen. Eleverne inddrages altid, når der igangsættes nye indsatser. Hvis lærere og pædagoger skal have hjælp i ressourcecentret, kan det ikke ske, uden at eleven er blevet spurgt. En skoleledelsesrepræsentant uddyber dette:



Her taler vi med børn, med forældre og med hinanden. Vi taler ikke om hinanden. Vi ved godt, at det er ret væsentligt, for hvis det ikke er helt nede i dna'et i organisationen, så kommer der nye modstrømme og fortællinger, når læreren er afmagtsramt; når der er noget, der udfordrer, men de synes, vejen til hjælpen er lang eller uklar. Så det er rigtig vigtigt med denne her transparente organisering og struktur, så vi ikke render rundt som hovedløse høns.

Skoleledelsesrepræsentant

De eksterne ressourcepersoner (skolepsykolog, tale-høre-pædagog og skolesocialrådgiver) vurderer samstemmende med ledelsen og skolens egne ressourcepersoner, at det er lykkedes for skolen at skabe en kultur, hvor lærere og pædagoger har mod på og er parate til også at gå ind i de vanskelige opgaver. En af skolens samarbejdspartnere vurderer:



Altså man vil meget gerne gå ind i de vanskelige opgaver også og prøve at løfte dem med et resourceorienteret syn, og det gør jo mit arbejde meget nemmere også, fordi man tænker: 'Vi skal faktisk prøve at håndtere det her, selvom det er svært.'

Ekstern ressourceperson

De eksterne ressourcepersoner vurderer, at denne indstilling har stor betydning for både børn og forældre, fordi de kan mærke, at alle parter ønsker det bedste for deres børn, og fordi der bliver lagt et stort stykke arbejde i at finde frem til de bedste løsninger for det enkelte barn. De eksterne ressourcepersoner vurderer, at der er skabt en god struktur for det tværfaglige samarbejde, hvor samarbejdet prioriteres, og hvor der lyttes til alle parter perspektiver. Møder kan føles lange/mange i en travl hverdag, men det vurderes at være en stor fordel, at alle parter får alle informationer, fordi det skaber et godt fundament for samarbejde.

Opmærksomhedspunkter

Hvis kommuner og skoler ønsker at arbejde med en tilsvarende indsats, der lægger vægt på systematisk inddragelse af elevernes perspektiver, så kan man lade sig inspirere af erfaringerne fra Øster Farimagsgades Skole. De er her sammenfattet i tre punkter:

1. Ledelsens vedholdenhed og opmærksomhed er afgørende

Skolens erfaringer peger på, at der er behov for en ledelse, der prioriterer opgaven. Ledelsen skal vedblive med at have fokus på systematikken og eksempelvis insistere på, at der altid skal gennemføres børneinterview. Skolens ressourcepersoner vurderer, at det har haft en stor betydning, at der på ledelsesniveau blev truffet en klar beslutning om, hvilken vej man skulle gå, og at forandringen ikke skulle gennemføres på et enkelt skoleår, men ville forløbe over en længere periode.

2. Behov for tæt samarbejde mellem skoler, Faglig Støttefunktion (PPR) og socialforvaltning

Skolens ledelse og de repræsentanter fra Faglig Støttefunktion, der har deltaget i interview, peger på, at vedholdenhed og opbakning fra forvaltningen også har meget stor betydning. Forvaltningen skal skabe mulighed for, at det tætte tværprofessionelle samarbejde reelt kan gennemføres, og der skal være en opmærksomhed på, at alle parter har kompetencer til og er indstillet på at deltage i samarbejdet. Set fra deres perspektiv ligger der en udviklingsopgave i at sikre, at medarbejdere fra Faglig Støttefunktion kan agere som sparringspartnere for lærere og pædagoger og bidrage til mere ressourceorienterede børne- og forældresyn.

3. Børneinterviewene skal ses som en anledning til at udvikle skolens praksis

Det er vigtigt at være opmærksom på, at gennemførelsen af børneinterview ikke i sig selv ændrer undervisningen eller skolens arbejde med inklusion. Den systematiske inddragelse af elevernes perspektiver skal omsættes i indsatser i undervisningen, som kan skabe nye muligheder for læring og deltagelse for eleverne. Skolens erfaringer peger på, at det centrale er at lytte til børnene og til deres behov for derefter at ændre skolens praksis, så den i højere grad svarer til børnenes behov. *Barnets Stemme* stiller krav til skolen om at udvikle nye tiltag og nye organiseringer og bliver dermed en anledning til konstant at skabe bedre muligheder for læring og trivsel.

2.3 Forældreinddragelse i visitationsmøder

Om indsatsen i Thisted Kommune

Thisted Kommune har som led i arbejdet med at udvikle mere dialogiske visitationsprocesser sat fokus på inddragelsen af forældre i visitationsmøder. Det sker i form af korte interview med forældrene. Formålet er, at forældrenes viden om barnet skal være med til at kvalificere de beslutninger, der træffes på visitationsmøderne og dermed giver mulighed for, at visitationsudvalget træffer beslutninger på et mere oplyst og fuldstændigt grundlag. I alt har fem hold forældre indtil videre fået mulighed for at deltage i visitationsmøderne i september 2019 og i februar 2020.

2.3.1 Inddragelsen skal bidrage til et bredere perspektiv på eleven og et bedre samarbejde

Projektet i Thisted Kommune blev igangsat på baggrund af en analyse af specialområdet og et ønske om et større fokus på visitationsprocessen i kommunen. Der blev sat fokus på både processen op til en visitation og på selve visitationsmøderne. I dette afsnit sættes fokus på inddragelse af forældrene i visitationsmøderne. Inddragelse af forældrenes viden og synspunkter i visitationsmøderne har følgende formål:

- Der etableres et bredere perspektiv på barnets udfordringer og behov, som bidrager til at sikre det bedste skoletilbud til barnet
- Forældrene opnår en øget indsigt i beslutningsgrundlaget
- Forældrene føler sig hørt og forstået, hvilket skaber grund for et stærkere samarbejde mellem skole og hjem.

Forældrene inddrages ikke i alle sager, der behandles på visitationsmøderne. Visitationsudvalget har udvalgt nogle få sager, hvor der ikke tegner sig et klart billede af, hvad eleven har behov for, eller hvor udvalget vurderer, at eleven ligger på grænsen i forhold til segregering fra det almene skoletilbud.

2.3.2 Positive gevinster ved inddragelse af forældrene

Kommunens skolechef vurderer i nedenstående citat, at der er positive gevinster ved forældrenes deltagelse i visitationsmøderne:



Vi synes rent faktisk, at der blev kastet nogen vinkler på det, som var vigtige for os i forhold til at tage en beslutning. Det tror jeg slet ikke, der er tvivl om. Jeg synes hele tiden, det minder os om, at vi ikke bare sidder med et papir – vi sidder faktisk med nogle skæbner i vores hænder, som er rigtig vigtige. Det er ikke sikkert, at vi tager en beslutning, som forældrene er 100 % enige i. Men jeg tror, vi tager en, der er bedre, og vi er langt bedre til at forklare efterfølgende, hvorfor vi har taget den beslutning, vi har taget. Jeg tror måske mere, det er dét, det handler om.

Skolechef

Thisted Kommune har gennemført en intern evaluering af projektet. Evalueringen konkluderer, at der er flere positive gevinster ved forældrenes deltagelse, blandt andet at forældrenes deltagelse bidrager til at sætte elevens behov i centrum for samtalen. Forældrenes deltagelse bidrager desuden med et nuanceret billede af barnets liv i og uden for skolen. Evalueringen rummer også en række anbefalinger, som blandt andet indeholder følgende:

- Det er vigtigt at etablere et trygt miljø for forældrene på visitationsmødet.
- Spørgsmålene til forældrene skal stilles systematisk, så udvalget kommer omkring alle temaer.
- Dialogen mellem forældre, skole og udvalg skal understøttes, fx ved at mødelederen rammesætter mødet og sørger for, at alle kommer til orde undervejs.
- Forældrene skal forberedes forud for mødet. Det kan fx ske på et møde med skolelederen, hvor formen og indholdet på mødet gennemgås.

Kommunen har udarbejdet og afprøvet en interviewguide, som anvendes på visitationsmøderne. Interviewguiden består af en række åbne spørgsmål, som skal bidrage til at afdække aspekter af barnets liv, som udvalget ikke får kendskab til gennem indstillingsmaterialet.¹³

¹³ Interviewguiden fra Thisted Kommune kan ses på emu.dk.

2.3.3 Ny handleplan for dialogisk visitation

Thisted Kommune har desuden sat fokus på at skabe bedre gennemsigtighed i de kommunale processer, og kommunen har udarbejdet en ny *Handleplan for dialogisk visitation i Thisted Kommune*¹⁴, som sætter fokus på forældre- og børneinddragelse, både i forhold til nyvisitation og de årlige høringsmøder for elever, der er visiteret til specialtilbud. En skoleleder vurderer, at der er kommet mere fokus på inddragelse:



Der er ingen tvivl om, at vi har fået forældrene mere i spil. Og jeg synes, at vi også har fået børnene mere i spil. Jeg vil egentligt sige, at jeg synes altid, at vi har været gode til at prøve at lytte til barnets perspektiv. Men vi har måske ikke været så gode til at formidle barnets perspektiv ud til forældre og PPR. Det kan noget, når vi præsenterer forældrene for, hvad det er, barnet selv ser. Men det er ikke færdigt endnu. Det er et arbejde, der fortsætter.

Skoleleder

2.4 PPR's rolle i det forebyggende arbejde på skolerne

Om indsatsen i Frederikssund Kommune

Frederikssund Kommune har som led i deltagelsen i rådgivnings- og netværksforløbet arbejdet med to fokusområder. Kommunen har dels ønsket at skabe overblik over det forebyggende arbejde forud for en eventuel visitation og dels at udvikle nye roller for PPR i de forebyggende indsatser på skolerne.

2.4.1 Øget synlighed og systematik i det forebyggende arbejde

Frederikssund Kommune gik ind i projektet med en ambition om at skabe synlighed om de forskellige trin og processer, som skal gennemføres, inden man eventuelt visiterer elever til et andet skoletilbud. Kommunen havde indtryk af, at det var lidt tilfældigt, hvordan processerne forløb på skolerne. Så målet var at præcist beskrive, hvad man gør på de forskellige trin. Første led i projektet var altså at lave en beskrivelse af selve visitationsprocessen.

PPR-psykologerne måtte ofte helt fra bunden forklare lærerne om mulighederne på de enkelte trin i processen. En PPR-psykolog forklarer:



Vi oplevede nogle gange, når vi kom ud på skoler, at vi skulle forklare: 'Hvad er det, der skal ske, hvad er det, vi vil gøre, hvad er det for nogle indsatser, man kan lave, hvad er det for nogle handleplaner, vi kan lave, hvilke fagprofessionelle kan man bruge på de forskellige trin, hvornår er det, psykologen kan gå ind og hjælpe konsultativt?'

PPR-psykolog

¹⁴ Se handleplanen her: https://www.thisted.dk/~media/ESDH/committees/143/788/Punkt_129_Bilag_2_NY_Handleplan_for_dialogisk_visitation_1.ashx.

Der var mange velfungerende indsatser på skolerne, men der manglede det fælles overblik, en fælles systematik og muligheder for videndeling og evaluering. Der er derfor som led i deltagelsen i rådgivnings- og netværksforløbet udarbejdet en ny beskrivelse af visitationsprocessen, og enkelte skoler har desuden udarbejdet et overskueligt skema (en trappemodell), som viser de faser, der indgår i processen forud for en eventuel visitation.

2.4.2 Videoanalyse kan bringe PPR-psykologer tættere på praksis

Kommunen har også arbejdet med at bringe PPR tættere på praksis i de forebyggende indsatser. En af kommunens PPR-psykologer er som led i deltagelsen i netværks- og rådgivningsforløbet blevet opkvalificeret i anvendelse af *Marte Meo*-inspireret videoanalyse.¹⁵ Det er intentionen, at videoanalyse skal kunne bidrage til at skabe nye handlemuligheder for de professionelle. Set fra PPR's perspektiv handler indsatsen om at komme tæt på praksis og lægge mere vægt på samskabelse. PPR-psykologen forklarer om denne intention:



Når du sidder og kigger på et videoklip og kun kigger efter dér, hvor det fungerer, så er man på en helt anden måde samskabende med lærerne. Jeg var så overrasket over, at så lidt videofilm og så lidt arbejde kunne give så anderledes en reaktion hos læreren, så meget ejerskab over situationen og så meget forståelse af barnet. Hun [læreren] siger på et tidspunkt: 'Det er helt utroligt. Jeg vidste slet ikke, at jeg havde den effekt på barnet.'

PPR-psykolog

Det er altså psykologens vurdering, at den *Marte-Meo*-inspirerede videoanalyse er meget velegnet til at øge lærerne forståelse af elevernes reaktioner og sætte fokus på, hvilke muligheder lærerne har for at ændre deres praksis til gavn for elevernes læring og trivsel. En stor del af psykologgruppen i PPR blev efterfølgende involveret i videndeling om forløbet. De så videoptagelserne sammen og reflekterede over forløbet og mulighederne i metoden. Der er indtil videre kun gennemført et enkelt pilotforløb. Den psykolog, der har afprøvet metoden, vil arbejde videre med den i sin praksis, men der er ikke truffet aftaler om, at metoden skal indgå som fast redskab i PPR's understøttelse af skolernes arbejde. Kommunens erfaringer peger på, at der er behov for ledelsesmæssig støtte og opbakning, hvis de nye metoder og det nye overblik over visitationsprocessen skal forankres i skolernes og kommunens praksis.

¹⁵ Marte Meo er en metode til observation, analyse og vurdering af kommunikations- og samspilssituationer. Gennem analyse af videooptagelser af almindelige hverdagsituationer afdækkes muligheder for udviklingsstøttende kommunikation. Metoden anvendes i forhold til mange typer af samspil, eksempelvis mellem forældre og børn og mellem pædagoger/lærere og børn.

Dialogisk visitation

© 2020 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Illustrator: Ida Rørholm Davidsen

ISBN (www) 978-87-7182-470-4

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.



**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk